
Saksbehandler: Marie Skavnes
Arkivsaksnr.: 23/1079

Arkiv: 033

LANDBRUKSFOND FOR ØYER KOMMUNE - LOKAL HØRING

Vedlegg:

1. Forslag til retningslinjer for Landbruksfond for Øyer kommune, datert 03.04.23
2. Landbruksplan for Lillehammer-regionen 2021-2025

Andre saksdokumenter (ikke vedlagt):

Ingen

Sammendrag:

I denne saken skal det tas stilling til om vedlagte forslag til retningslinjer for Landbruksfond for Øyer kommune skal sendes på lokal høring til landbruket i kommunen. Kommunedirektøren har utredet fakta og vurdering for de ulike tiltakene og foreslår at tiltak og de endelige satsene avgjøres etter endt høring og i sammenheng med vedtak om fondets størrelse.

Saksutredning:

Kommunestyret fattet budsjettvedtak for 2023 der kommunedirektøren ble bedt om å forberede en sak til behandling i april, med mål om å etablere et landbruksfond, herunder også se på muligheten for å tilpasse retningslinjene i eksisterende næringsfond.

Landbruket i Øyer har både utfordringer og muligheter fremover med tanke på både investeringer for løsdriftskravet i 2034, kompetanseheving innen klima og nye næringer, samt nydyrking. Støtte fra Innovasjon Norge kan søkes, men det er strenge prioriteringer i dette systemet og ikke alle når opp. Kostnadsbildet har det siste året økt i stort omfang innen flere innsatsfaktorer, som mineralgjødsel, strøm og byggematerialer.

Antall foretak i Øyer som søker produksjonstilskudd:

	2017	2020	2022
Antall foretak	160	140	142
Utbetaling, kr	33 966 669	35 072 106	52 289 536

Fordeling av produksjonstyper for Øyer kommune:

Produksjonstype (2022)	Antall foretak
Melkeku (bare)	30
Ammeku (bare)	31
Både melkeku og ammeku	4
Total melkeku og ammeku	65
Kun øvrige storfe	7
Sau	37
Geit	13
Gris	17
Hjort	2
Produksjon av korn	14
Produksjon av grønnsaker	2
Produksjon av bær	1
Honningproduksjon	4
Setrer i drift	7
Antall landbrukseiendommer	449

Om løsdriftskravet for storfehold:

Stortinget vedtok i 2004 at norsk mjølke- og storfeproduksjon skal foregå i lausdriftsfjøs innen 2024. Bakgrunnen for dette er et ønske om å gi dyra mulighet til fri bevegelse i fjøset. I 2008 fikk eiere av båsfjøs bygd mellom 1.1.1995 og 22.4.2004 utsatt frist for omlegging til lausdriftsfjøs til 2034. Restaurering av eksisterende fjøs og evt. nybygg for å imøtekomme løsdriftskravet fordrer store investeringer for de som fortsatt har båsfjøs. Kravet omfatter både mjølkeproduksjon og kjøttproduksjon.

Oversikt over storfeholdet i Øyer kommune:

Fjøs med mjølkeproduksjon i Øyer	TOTALT: 35 stk.
BÅS	LØSDRIFT
22 stk.	12. stk.
Fjøs med kjøttproduksjon i Øyer	TOTALT: 30
BÅS	LØSDRIFT
9 stk.	21 stk.

**Fordeling av bås og løsdrift er hentet fra landbrukskontorets kjennskap og tidligere IBU-saker*

****Kommentar:**

- 2 av mjølkefjøsene i Øyer fikk tilskudd fra Innovasjon Norge til ombygging til løsdrift i 2022.
- 3 av mjølkefjøsene har også kjøttfe

Vurdering:

Tilpassing av retningslinjene for næringsfondet i Øyer vil kunne gi et tydeligere mulighetsrom i fondet for landbruket, men med tanke på utfordringsbildet for landbruket fremover vil kommunedirektøren anbefale et eget landbruksfond. Et kommunalt næringsfond har som et av kriteriene at det ikke skal støtte tiltak eller virksomheter som mottar en betydelig overføring over offentlige budsjett. Dette gjør at landbruket lett faller utenom næringsfondets ramme, ettersom statlige midler gjennom jordbruksavtalen utgjør størstedelen av virksomhetenes drift.

Et permanent landbruksfond i Øyer vil kunne gi alle i landbruket mulighet til støtte for utvikling av egne ressurser. Dette vil utgjøre et målrettet bidrag fra kommunen. Landbruk inkluderer både jordbruk, skogbruk og tilleggsnæring. Et slikt fond bør ha politisk vedtatte retningslinjer som rulleres jevnlig og ha definerte kriterier, der næringa høres i forkant.

Kommunedirektøren har lagt Landbruksplan for Lillehammer-regionen 2021-2025 som fundament for de foreslåtte tiltakene, med planens fire mål:

→ Landbruket i Lillehammer-regionen skal ha en bærekraftig og klimanøytral produksjon.
→ Landbruket i Lillehammer-regionen skal ha ansvarlig og bærekraftig bruk av sitt ressursgrunnlag for å sikre verdiskaping, sysselsetting og aktive gårder i alle størrelser.
→ Landbruket i Lillehammer-regionen skal ha flere ben å stå på; som gir økt synlighet, sysselsetting og verdiskaping.
→ Landbruket i Lillehammer-regionen skal være synlig i samfunnet med tanke på sin rolle i matproduksjon, naturmangfold og beredskap.

Med bakgrunn i landbruksplan og ut fra hvilke andre offentlige midler det kan gis støtte fra, har kommunedirektøren forslag til 7 ulike tiltak for et landbruksfond.

1. Nydyrking

Areal i daa godkjent for nydyrking i perioden 2018 – 2022:

Kommune	2018	2019	2020	2021	2022
Øyer	144 daa	105 daa	47 daa	117 daa	212 daa

Tallene viser god vilje til å nydyrke i kommunen.

Landbruksplanen har bærekraft som fundament, og for bærekraft er selvforsyning viktig. Norge har en selvforsyningsgrad på under 50 %, folketallet øker og den siste tidens situasjon i Europa har satt matberedskap i fokus. Stortinget har mål om økt matproduksjon på norske ressurser, og nydyrking kan bidra til å øke det samlede arealet av matjord.

Kommunen, ved landbrukskontoret, godkjenner all nydyrking etter Forskrift om nydyrking etter delegert fullmakt. Det er ingen nedre arealgrense for søknadsplikt. Saksbehandling inkluderer befaring, veiledning, høringsprosess, vedtak med gitte vilkår og godkjenning etter endt tiltak. Kostnadene i landbruket øker innen flere innsatsfaktorer, og det er ingen tilskuddsordninger på

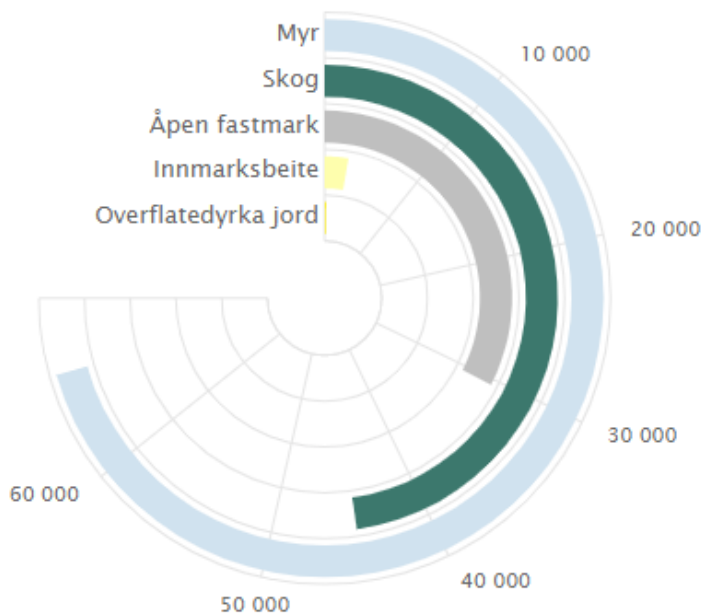
fylkes- eller nasjonalt nivå for nydyrking. Kostnader varierer med innhold av stein, behovet for oppfylling/planering og størrelsen på arealet. For ordinær grovdyrking med bruk av gravemaskin kan det estimeres en kostnad på ca. 10 000 kr pr. daa. I tillegg kommer traktorarbeid (steinkjøring, jordbearbeiding, tilsåing). Dette kan fort regnes til 2-3000 kr pr. daa.

I Øyer er 143 767 daa kartlagt som dyrkbar jord, det vil si arealer som kan dyrkes opp til å bli fulldyrka jord, og som inneholder kravene til klima og jordkvalitet for plantedyrking.

Dyrkbar jord i Øyer fordelt på jordtyper:

Markslag	Overflatedyrket	Innmarksbeite	Skog	Åpen fastmark	Myr	SUM
Daa	281	2 525	44 636	30 452	65 873	143 767
%	0,2	1,8	31	21,2	45,8	100

Arealfordeling dyrkbart areal:

Et tilskudd til nydyrking kan være utløsende for at tiltak settes i gang.

2. Rydding av tidligere jordbruksareal til innmarksbeite

Innmarksbeite er et viktig markslag i bygdlandskapet. Her ligger det en stor fôrressurs som kan høstes av dyr, uten at det er lagt ned høye dyrkingskostnader. Denne beitemarka er oftest lite gjødslet, og har derfor et høyt mangfold av arter tilpasset beiting. Dette tiltaket vil derfor kunne stimulere til økt biologisk mangfold i kommunen. I landbruksplanen er ivaretagelse av kulturlandskap og naturmiljø en av strategiene for å oppnå målet om et bærekraftig landbruk. For å oppnå mål om klimanøytralt landbruk er en strategi for dette å ha en aktiv bruk av skogen som klimaressurs. Det vil derfor være viktig å prioritere tidligere jordbruksareal for innmarksbeite, for å

spare skogsareal. Et gammelt jordbruksareal vil i tillegg også lagre CO₂ bedre i jordsmonnet, som i seg selv er et viktig klimatiltak.

For at et areal skal kunne godkjennes som innmarksbeite må det holde visse kriterier. Et innmarksbeite er et areal som ikke kan høstes maskinelt. Ved godkjenning av et areal som innmarksbeite blir det sett på om arealet består av minst 50 % kulturgras og/eller beitetålende urter og har et kulturpreg.

Rydding er tids- og arbeidskrevende, der terrengets karakter ofte vanskeliggjør maskinell hjelp. Et tilskudd til dette vil kunne være utløsende for tiltaket.

3. Gjerder mot utmark

Gjerder i og mot utmark er et nødvendige redskap for å holde dyr på plass. Gjerder og gjerdehold er utfordrende på mange måter. Landbruket har, i likhet med andre grunneiere, et ansvar for å holde gjerder ved like, samt fjerne gjerder som ikke lenger er i bruk og som står til nedfalls. For å ha gode beitevilkår i seterområder og i utmark er det viktig med gode gjerder mot utmark.

Kulturlandskapet er viktig for Øyer kommune med tanke på reiselivet og synliggjøring av landbrukets verdi. Seterlandskapet er et av de viktigste elementene, og gjerder her er del av det visuelle uttrykket, samt et viktig grunnlag for opprettholdelse av beite.

Det er viktig å ivareta et landskapsuttrykk i tråd med gamle tradisjoner, og det stimuleres derfor til bruk av tre som gjerdemateriale i størst mulig grad. I landbruksplanen er utmarksbeite en strategi som skal bidra til å oppfylle både målet om klimanøytralt landbruk, samt målet om bærekraftig bruk av arealressursene. Planen fremholder i tillegg at seterdrift skal prioriteres i kommunal saksbehandling.

4. Bekjempelse av fremmede arter (flora) på landbrukseiendom

Fellesprosjekter for bekjempelse kan omsøkes gjennom SMIL-ordningen som kommunen, gjennom landbrukskontoret, administrerer. Det er imidlertid ingen gjeldende støtteordning for enkeltgårdsbruk. Fremmede arter er en trussel for biologisk mangfold og sprer seg raskt over store områder. Bekjempelse av disse er en av strategiene i landbruksplanen for å nå målet om bærekraftig og klimanøytralt landbruk.

Det er lav aktivitet i bekjempelsesarbeidet i kommunen, sammenlignet med regionen, og et tilskudd vil kunne senke terskelen og gi motivasjon for oppstart. Det er kjente forekomster av bl.a. kjempespringfrø i Øyer.

5. Beredskap i landbruket

Det er viktig å utvikle et landbruk som er forberedt på håndtering av ulike hendelser. Dette vil være med på å opprettholde en tilfredsstillende nasjonal matvareproduksjon og styrke den generelle beredskapen. Klimaprofil (Klimatilpasning.no) for Innlandet viser en beregnet økning i årstemperatur, økning i årsnedbør, reduksjon i snømengde, økning i vannføring, økt sannsynlighet for tørke, isgang og skred. Tørkesommeren i 2018 ga en vekker med tanke på konsekvenser for landbruket, og synliggjorde sårbare faktorer.

Landbruksplanen har synliggjøring av landbrukets rolle med tanke på beredskap i et av sine mål. Det å kunne gi støtte til beredskapstiltak på gårdsbruk, også fellestiltak, vil styrke dette. Eksempler kan være branndam, aggregat og vanningsanlegg.

6. Kompetanseheving

Landbruket møter stadig nye krav gjeldende både dyrevelferd, klima og HMS. Bedriftsledelse og

Økonomi er viktige tema for å kunne drive effektivt og rasjonelt. I tillegg er det flere som ønsker å utnytte gårdens ressurser bredt, med tanke på tilleggsnæring og ny produksjon. Både lokalmat, landbruksbasert reiseliv, produksjon av vegetabiliske varer og tjenester innen grønn omsorg er eksempler på relativt nye grener av landbruket i kommunen. Alt dette er viktig for å nå landbruksplanens mål om at landbruket skal ha flere ben å stå på for å sikre bl.a. sysselsetting og verdiskaping.

Kompetansehevende tiltak, som f.eks. etablererkurs, gründerkurs, voksenagronom, studietur og ulike fagrettede kurs, vil være positivt med tanke på både rekruttering og å beholde aktive gårder. Slike tiltak kan både være rettet til enkeltperson, men også flere gårdbrukere i studiering.

7. Tilskudd til andre landbrukstiltak

Det kan være tiltak som ikke inkluderes i øvrige punkter for fondet, men som kan være relevante. En åpen post for søknader er derfor viktig.

Eksempler innen denne kategorien kan være mindre investeringer til utbedring og ombygging av driftsbygninger som ikke får støtte fra Innovasjon Norge, tiltak som underletter aktiv seterdrift, klima og restaureringstiltak.

Tiltakene må samsvare med målene i landbruksplanen.

Konklusjon

Ettersom dette er et nytt fond i kommunen anbefaler kommunedirektøren at retningslinjene sendes på en lokal høring til landbruket. Mottakere av høringen vil være faglagene og alle mottakere av produksjonstilskudd i kommunen. Det er ikke foreslått satser i saksfremlegg eller retningslinjer, ettersom det er ønskelig å få innspill på dette i høringen og størrelsen på fondet ikke er vedtatt.

Kommunedirektørens forslag til vedtak:

Formannskapet i Øyer kommune sender forslag til retningslinjer for Landbruksfond i Øyer kommune til høring til det lokale landbruket.

Åsmund Sandvik
Kommunedirektør

Marie Skavnes